

STADION
VMBO-G • VMBO-T

Protocol dyslexie

Inhoud:

- **Inleiding**
- **Wat is dyslexie**
- **Compensatieregelingen**
- **Dispensatieregelingen**
- **RT/Begeleiding**
- **Omgang in de klas**
- **Verantwoordelijkheid leerling**
- **Tot slot**

Bijlage 1 lay-out toetsen

Bijlage 2 aanleveren toetsen ClaroRead

Inleiding

Dit protocol wil een praktische handleiding zijn met als doel een functionele lees- en spellingvaardigheid, afgestemd op de mogelijkheden van leerlingen met dyslexie. Hierbij gaat het om adequaat handelen in functionele, dagelijkse situaties.

Het uitgangspunt van locatie Stadion is immers om iedere leerling, elk op zijn eigen manier, te stimuleren het beste uit zichzelf te halen en succesvol te zijn in onderwijs passend bij hun capaciteiten.

Dit protocol geeft handvatten voor het omgaan met leerlingen met dyslexie. Het bevat een omschrijving van het begrip 'dyslexie' een opsomming van compensatie- en dispensatie mogelijkheden zowel in de lessen als bij toetsen en examens, de mogelijkheid van extra ondersteuning en een leidraad over hoe om te gaan met een leerling met dyslexie in de klas. Maar dit protocol geeft ook aan waar een leerling zelf verantwoordelijk voor is.

Het dyslexieprotocol van Hooghuis locatie Stadion is aan de hand van het landelijk protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (dat geschreven is in opdracht van het Ministerie van OCW) tot stand gekomen.

Wat is dyslexie?

Dyslexie is een leerstoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.

Dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben problemen met:

- Lezen en/of spellen op woordniveau, zowel in het Nederlands als ook in de moderne vreemde talen
- Het snel en accuraat lezen (decoderen) van teksten bij alle vakken
- Het snel en accuraat spellen (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken
- Automatiseren en werkgeheugen

→ Niet al deze problemen doen zich (in gelijke mate) bij alle leerlingen voor.

Het gaat hierbij niet alleen om problemen bij het aanleren van lezen en spellen op woordniveau maar ook bij het toepassen in alle vakken die een beroep doen op functioneel lezen, schrijven en automatiseren.

Dyslexie kan sociaal emotionele problemen veroorzaken: negatieve gedachten die ontstaan uit eerder falen.

Compensatieregelingen

Leerlingen met dyslexie zijn bekend bij mentoren en lesgevende docenten. Alleen de leerlingen met een dyslexieverklaring hebben recht op onderstaande compensatieregelingen:

- Tijdens lessen en toetsen mag een leerling gebruik maken van de volgende **hulpmiddelen**
  - o Auditieve ondersteuning bij toetsen; Claroread, of, indien mogelijk, mondeling afnemen van een toets
  - o Extra tijd voor het maken van toetsen, proefwerken, examens wanneer mogelijk. Wanneer tijdverlenging niet mogelijk is hebben deze leerlingen recht op vermindering van vragen.
  - o Alle toetsen worden standaard in lettertype Arial 12, regelafstand 1,5 aangeboden. Wanneer er gebruik gemaakt wordt van gekopieerde bronnen, moeten deze vergroot worden. In toetsen wordt geen gebruik gemaakt van schuingedrukte (cursieve) woorden maar alleen van dik gedrukte en/of onderstreepte woorden.
  - o Leerlingen kunnen Claroread (school heeft licentie) op laptop laten installeren om digitale boeken voor te laten lezen
  - o Leerlingen kunnen gebruik maken van digitale boeken voor de Lex app. De Lex app is een gratis app voor telefoon of tablet
  - o Leerlingen mogen gebruik maken van een computer met spellingscontrole bij opdrachten waar dit mogelijk is

Niet alle leerlingen met dyslexie zullen gebruik maken van alle regelingen, in overleg zal worden bepaald wat er voor een bepaalde leerling nodig is.

Dispensatieregelingen

Spelfouten worden aangepast beoordeeld:

- Vanaf leerjaar 1 tellen spelfouten in klankzuivere woorden wel mee (woorden die je precies schrijft zoals je ze uitspreekt, “tak”)
- Vanaf leerjaar 2 tellen fouten in regelwoorden wel mee (werkwoorden, woorden met –t- of –d- aan het eind bijv.)
- Vanaf leerjaar 3 tellen spelfouten in analogie woorden wel mee (net als woorden: mooi, kooi of melk, wolk)
- Spelfouten in leenwoorden tellen nooit mee (woorden afkomstig uit een andere taal)

Faciliteiten die gedurende de schoolloopbaan zijn geboden, zijn ook tijdens het eindexamen van kracht. Leerlingen kunnen gebruik maken van auditieve ondersteuning, krijgen tijdverlenging (half uur) en mogen gebruik maken van een computer met spellingscontrole.

Remedial teaching en begeleiding

Voor de leerling met dyslexie is er op Hooghuis locatie Stadion een dyslexiecoach: mevrouw Visser. Voor vragen kunnen leerlingen haar in kamer 317 opzoeken. Ook kunnen zij haar per mail bereiken: e.visser@hethoohquis.nl
Bij mevr. Visser kan de leerling terecht voor het bestellen van digitale boeken, streams voor Lex app, uitleg over het gebruik van de Lex app en Claroread en vragen over de faciliteiten, compensatiemaatregelen en de navolging van afspraken in de les.

De dyslexiecoach is het eerste aanspreekpunt voor de leerling met dyslexie en zijn ouders wanneer het gaat over leerproblemen en compenserende maatregelen of extra faciliteiten.

Alle leerlingen met dyslexie worden, wanneer zij op Hooghuis locatie Stadion instromen, uitgenodigd voor een gesprek met de dyslexiecoach. In dit intakegesprek worden de leerling specifieke wensen en problemen m.b.t. dyslexie in kaart gebracht.

Voor een leerling met dyslexie is het mogelijk om gedurende een korte periode extra begeleiding/ondersteuning krijgen. Het streven is om de begeleiding zoveel mogelijk binnen de klassikale lessen te geven.

Hoe ga je als docent in de klas om met dyslexie

- Zorg dat je als docent weet welke leerlingen dyslexie hebben
- Overleg welke plaats in de klas prettig is, zodat de leerling de instructie zo goed mogelijk mee krijgt en indien nodig extra aansturing/instructie kan krijgen
- Zorg voor een dyslexie vriendelijke lay-out van toetsen (zie bijlage 1)
- Lever (indien gewenst) toetsen digitaal aan volgens de afspraak (zie bijlage 2)
- Zorg voor helder taalgebruik:
  - Gebruik woorden die de leerlingen kennen
  - Leg nieuwe begrippen goed uit (liefst aan het begin van de les)
  - Geef concrete voorbeelden die aansluiten bij de ervaringswereld van de leerling
  - Visualiseer de uitleg
  - Stel concrete vragen en bouw voldoende wachttijd na de vraag
- Bespreek het aanpakgedrag van opdrachten
- Bouw extra instructie- en oefentijd in indien nodig.
- Bied leerlingen voldoende tijd om aantekeningen te maken of van het bord over te nemen eventueel door ze er een foto van te laten maken.
- Houd (eventuele) onzekerheid in de gaten. Dyslexie kan samengaan met sociaal emotionele problemen: negatieve gedachten die ontstaan uit eerder falen.

Voor vakspecifieke adviezen zijn er bij de dyslexiecoach vier informatieve boekjes beschikbaar:

1. werkboek voor talendocenten in het vo
2. dyslectische leerlingen en de exacte vakken
3. dyslectische leerlingen en de zaakvakken
4. dyslectische leerlingen en de praktijk- en creatieve vakken.

De verantwoordelijkheid van de leerling

Wanneer je dyslexie hebt, heb je meer moeite met lezen en/of spellen. Dit betekent niet dat je maar helemaal niet meer moet lezen en nooit foutloos kunt spellen, maar het betekent wel dat je extra inspanningen zult moeten doen om voldoende te halen, over te gaan en uiteindelijk een diploma te halen. Jij bent zelf verantwoordelijk voor jouw leerproces!

Let op de volgende dingen:

- Zorg dat je altijd je dyslexiepas bij je hebt
- Vertel aan docenten dat jij dyslexie hebt en vertel daarbij ook waar jij behoefte aan hebt. Bijvoorbeeld wanneer je liever niet wilt voorlezen of een rustige plek wilt, voorleessoftware gebruikt, extra tijd nodig hebt enzovoort.
- Maak gebruik van de hulpmiddelen
- Stel in de klas vragen, geen enkele vraag is dom, het niet stellen van vragen is wel dom. Vraag om extra uitleg wanneer je die nodig hebt.

- Maak tijdens de les aantekeningen of vraag of je een foto van het bord mag maken of een kopie van de aantekeningen van een klasgenoot
- Noteer je huiswerk zorgvuldig en maak dit (eventueel met extra hulp) altijd
- Plan je huiswerk goed, verdeel je werk en neem regelmatig pauze

- Ga bij het maken van werk stapsgewijs te werk:
  - Lees opgaven zorgvuldig
  - Bedenk in eigen woorden wat er gevraagd wordt
  - Geef antwoord op de vraag
  - Controleer of je antwoord gegeven hebt op de vraag

- Gebruik bij het leren van woordjes een goede strategie, bijvoorbeeld:
  - Neem een los blaadje en schrijf alle woorden op die je moet leren met de vertaling erachter
  - Dek de vertaling af en schrijf nogmaals de vertaling op
  - Controleer de woorden en markeer de fouten (ook als je een spellingsfout gemaakt hebt)
  - Schrijf onder de lijst de foute woorden nogmaals op met de vertaling
  - Oefen nu alleen de lijst met foute woorden
  - Herhaal dit net zo lang tot je alle woorden kent

Tot slot

Hoewel het ondersteuning bieden aan leerlingen met dyslexie is opgenomen onder de basisondersteuning die VO-scholen dienen te bieden in het kader van Passend Onderwijs, is het in de praktijk vaak zoeken naar wat goed werkt en wat organisatorisch en financieel efficiënt is. Dit protocol zal derhalve regelmatig geëvalueerd en aangepast moeten worden.

Voor alle vragen rondom dyslexie kunt u terecht bij Ellen Visser, RT specialist en dyslexiecoach. e.visser@hethooghuis.nl

Augustus 2020

Bijlage 1 Lay-out toetsen

- Lettertype Arial 12
- Regelafstand 1,5
- Gebruik geen *cursieve* woorden maar **dik** gedrukte of onderstreepte woorden
- Gekopieerde bronnen moeten vergroot worden
- Zorg voor een overzichtelijke lay-out met voldoende witruimte tussen de verschillende onderdelen

Bijlage 2

Aanleveren toetsen Claroread (voorleessoftware)

Dyslectische leerlingen die gebruik willen maken van Claroread (voorleessoftware) kunnen hiervoor terecht bij de trajectvoorziening (lokaal 317/318).

Graag de toets op usb-stick of per mail aanleveren aan Jolanda Tax. Minimaal een dag van te voren. Vermeld erbij om welke leerling het gaat en geef duidelijk aan op welk tijdstip de leerling komt.

Op het moment dat Jolanda afwezig is, wordt dit overgenomen door Philomeen of Mieke (onze collega's van de trajectvoorziening).

Papieren versies van toetsen (als je wilt dat leerlingen deze invullen) ook aanleveren naast de digitale toets.